

Een jaar na Tsjernobyl mei 87

De Nederlandse politie heeft inmiddels ervaring opgedaan met het begeleiden van demonstraties, vredesbijeenkomsten, anti-kernenergiemanifestaties, het te hoop lopen tegen kernbewapening.

De Rijkspolitie kreeg haar deel van de buitenparlementaire acties voorgeschoteld in Petten, Woensdrecht, Dodewaard. Het laatste weekend van april jongstleden was Borssele weer eens aan de beurt voor een evenement dat was georganiseerd door de antikern-beweging.

Het model dat werd gehanteerd om de manifestatie in banen te leiden werd gedragen door de partijen van het zogenoemde driehoeksoverleg: burgemeester, openbaar ministerie en politie.

In de voorstellen daarvoor, die grotendeels door de politie werden geleverd, klonk tolerantie door. De blokkade zoals de actie-leiding die voorstond, zou worden geaccepteerd. Maar het hek van de centrale werd 'heilig' verklaard. Evenals de politiemacht die voor de begeleiding van de gebeurtenis was opgetrommeld. Ook de organisatoren van 'Nooit meer Tsjernobyl - Borssele dicht!' stemden in met de grenzen van wat toelaatbaar werd geacht. Ze toonden zich zelfs bereid een deel van de verantwoordelijkheid voor het welslagen van de demonstratie op zich te nemen.

Het eind van het verhaal kennen we inmiddels. Actie- en politie-leiding zijn met een flinke autonomen-kater blijven zitten.

De gebeurtenissen op een rijtje.

Borssele-journaal

Door Bert Huizing / Foto's: Ton Muller en Ruben Oreef.

In december 1986 kondigt het landelijk comité 'Nooit meer Tsjernobyl - Borssele Dicht' aan dat het van 24 tot en met 26 april 1987 een actieweekend wil organiseren, waarin de kerncentrale van Borssele zal worden geblokkeerd. Doel van de actie: het aanzetten van de overheid tot sluiting van de kerncentrales in Dodewaard en Borssele.

21 dec. 1986: 35 Mensen van de actiegroep 'De geest van Tsjernobyl' klimmen over de hekken rondom de centrale van Borssele en houden vier uur lang enkele plaatsen van de elektriciteitsfabriek bezet.

16 jan. 1987: De gemeente Borssele wil geen medewerking verlenen aan het plan van het comité 'Nooit meer Tsjernobyl' om op 24, 25 en 26

april twee tentenkampen in de buurt van de kerncentrale op te zetten.

Burgemeester drs G.C.G. van den Heuvel noemt de blokkade-actie gewelddadig, omdat het personeel van de centrale 28 uur in het werk wordt belemmerd.

18 jan. 1987: Leden van de actiegroep 'Stop Borssele' blokkeren de ingangen van de centrale. De hoofdepoort wordt met een ketting afgesloten. Reden van de korte actie is, dat er aan de veiligheid van de fabriek wordt getwijfeld. Een onderzoek door internationale atoomdeskundigen leidde ertoe dat de centrale (veertien dagen eerder dan gepland) tijdelijk uit bedrijf wordt genomen.

19 maart 1987: De actiegroep 'Nooit meer ...' vreest voor geweld-

dadigheden door de politie tijdens de geplande blokkade. De woordvoerder van de actiegroep, de Nijmeegse leraar Volkert Vintges, denkt dat de burgemeester van Borssele op krachtig politieoptreden aanstuurt door te verklaren dat hij de blokkade niet als een vreedzame actie zal beschouwen. De actiegroep dringt bij de gemeenteraad aan om spoedoverleg.

23 maart 1987: De leiding van het RP district Middelburg kiest voor een korte voorbereidingstijd om de actie in april te begeleiden. Tot 27 maart werken de twaalf mannen en vrouwen van de voorbereidingsgroep (o.l.v. majoor D. van de Meeberg, tijdens de demonstratie operationeel politiecommandant) zich in.

30 maart 1987: Burgemeester Van den Heuvel, hoofdofficier mr Huijgen en districtscommandant Veenstra overleggen over de te volgen strategie. Er zal geen gebruik worden gemaakt van een z.g. geïntegreerde politiestaf. De districtsleiding vindt dat ze de actie in eigen beheer moet begeleiden.

31 maart 1987: Er wordt een begin gemaakt met het vervaardigen van het draaiboek.

3 april 1987: Te Heinkenszand vindt een gesprek plaats tussen vertegenwoordigers van het actiecomité en de gemeenteraad van Borssele.

De Rijkspolitie wisselt later op de dag met de actievoerders van gedachte. De politie zal alles in het werk stellen om escalatie te voorkomen. De actievoerders willen er ook aan meewerken dat de actie vreedzaam zal verlopen. De blokkade zal 28 uur duren en bestaan uit aanwezigheid van demonstranten voor de toegangshekken. Tijdens de actie zal er contact worden onderhouden tussen de politiecommandant en de actievoerders. Mocht er tijdens het weekend toch sprake zijn van verharding in de opstelling van de actievoerders, dan zullen de organisatoren zelf trachten een en ander in rustiger banen te leiden.

Er wordt overlegd over verkeersveiligheid, ook over het inzetten van paarden. De actievoerders hebben aan de

ervaringen met politiepaarden in

www.laka.org
Gedigitaliseerd 2015

Grimmigheid tussen autonomen en ME'ers.

Woensdrecht traumatische herinneringen overgehouden. Er wordt ook gesproken over de begeleiding van de manifestatie aan het eind van de blokkade.

4 april 1987: Actievoerders ontrollen vanaf de hoogste verdieping van een Vlissingse torenflat een dertig meter lang spandoek met de tekst: 'Stop Borssele 24/26 april'.

13 april 1987: Er zijn vier dagen uitgetrokken om alle betrokkenen in te lichten over de gang van zaken tijdens de actie. Er zullen circa 180 mensen uit het Zeeuwse RP-district worden ingezet. Er zijn vier pelotons ME van de gemeentepolitie en vier van de RP beschikbaar. Voorts zullen er vier aanhoudingsteams aanwezig zijn. De Algemene Verkeersdienst levert vier verbindingsdeskundigen. De Dienst Luchtvaart zal twee helicopters sturen en de beredenen komen met twaalf mannen en vrouwen te paard.

Er zullen drie boten van de RP te Water in de buurt varen. Men kan beschikken over een videoteam dat de opnamen op en om het terrein van de centrale zal doorzenden naar het commandocentrum in het districts bureau te Middelburg. Verder kan men rekenen op de ondersteuningsgroep van de AVD, de politieverbindingsdienst, de politietechnische dienst, e.a.

15 april 1987: De actievoerders richten zich in een pamflet tot ieder die zal worden ingezet bij de demonstratie in Borssele.

„Alle overleg is klaarblijkelijk voor niets geweest. Alleen acties kunnen deze regering nog tot andere gedachten brengen en wel acties die de regering doet 'voelen' dat ze verkeerd zit. Daarom is gekozen voor een blokkade.“

„Ook wij willen een vreedzame actie omdat niemand, zowel wij als u gebaat is bij een gewelddadig treffen. We voeren immers geen actie tegen u, maar tegen de regering en haar beleid.“

22 april 1987: Geruchten doen de ronde dat een aantal actievoerders een dag eerder in Borssele zal verschijnen. Vele ME'ers worden eerder van huis geroepen. Zeshonderd inwoners van het dorp hebben hun handtekening gezet onder de eis de demonstranten op 26 april buiten het dorp te houden. Zij vrezen vernielingen, geweld en verstoring van de zondagsrust.

De gemeenteraadsleden worden bedolven onder telefoontjes van veronturste burgers die er bij hen op aandringen de manifestatie niet in de bebouwde kom te laten plaatsvinden.

Burgemeester Van den Heuvel deelt mee dat de tegenstanders alleen door de noordkant van het dorp zullen trekken. „De organisatoren van de blokkade en de mars hebben de doelstelling alles zonder problemen te laten verlopen.“

24 april 1987: Districtscommandant Jaap Veenstra is jarig. Hij is onder de indruk van de grote belangstelling. Op de persconferentie vertelt mr J.M. Huijgen, hoofdofficier van Justitie te Middelburg: „Het hek rond de centrale is heilig en dat is ook de politie die het beschermt. Als dat niet wordt gerespecteerd, wordt er strafrechtelijk opgetreden.“

Om 13.00 uur begint het actieprogramma 'Nooit meer . . .' Op het tentenkamp is de actie-organisatie neergestreken met een grote manifestatietent, een bus met de apparatuur van 'Radio Fusie' die tijdens het weekend dag en nacht in de lucht zal blijven ('The policeman, he kicked me until I was dead'). De PTT had al laten weten niet te zullen optreden tegen de illegale uitzendingen. Er is een restaurant, een EHBO-afdeling, een info-tent. Er is een advocatencollectief meegeleid om gearresteerden juridisch bij te staan. Achter zwart plastic zijn de latrines te vinden. De electriciteitsvoorziening wordt door het comité zelf verzorgd. De gemeente Borssele heeft een aansluiting aan het drinkwaternet laten aanbrengen. De organisatoren hebben f 8.500,— bijeengebracht om van de PTT een autotelefoon geleverd te krijgen. Daarmee kan o.a. contact met de politieleiding worden onderhouden.

Er wordt een pendeldienst tussen het actieterrein en het NS-station in Goes onderhouden. In de manifestatietent zullen culturele programma's en optredens door popgroepen, theater, video, films en clownsnummers elkaar afwisselen.

De blokkade zal op zaterdagmorgen om 10 uur beginnen en 's zondagsmiddags om 14.00 uur met een manifestatie bij het centrale-terrein worden beëindigd.

Om 17.00 uur wordt de eerste arrestant afgevoerd. Het is een Siciliaan die na een onemanshow (waarbij hij het messcherpe z.g. Nato-prikkeldraad had doorgebeten) 150 meter onder de versperring was doorgekropen.

25 april 1987: 01.15 uur. Actievoerders gooien kraaietpoten over het hek. Twee auto's van de centrale lopen lekke banden op.

0.700 uur. Enkele demonstranten blemmeren bij de hoofdpoot de doorgang van taxi's met personeel van de centrale. Politie mensen verwijderen de demonstranten met zachte hand.

09.50 uur. Demonstranten zijn op weg naar de centrale.

10.00 uur. Bij de eerste poort wordt een ketting gespannen. De groep verdeelt zich over de andere toegangen.

10.07 uur. Een groep autonomen gaat voor hek 11 zitten.

10.15 uur. Poort 7 wordt geblokkeerd door dertig vrouwen.

10.25 uur. De autonomen hebben zich uitgerust met stokken.

10.45 uur. Een vrouwelijke demonstrant probeert zich onder het hek door te graven. Een politiemann grijpt in. De aanwezige actievoerders in

koor: „Dat zal de opper wezen.“ (Reactie van de opper: „Het is niet dé, maar hét opperwezen.“).

11.00 uur: Er is contact geweest tussen de algemeen commandant van de politie en de organisatoren van de actie. Van de Meeberg verlangt van de actieleiding dat de autonomen de slagwapens inleveren. Na een korte discussie leveren de autonomen de spullen in bij de organisatie.

13.53 uur. Onverwacht en buiten de afspraken om wordt de hoofdpoot geblokkeerd van het bedrijf Péchiney, een van de belangrijkste afnemers van de electriciteit van de PZEM.

15.50 uur. De wisseling van het fabriekspersoneel kan niet plaatsvinden. Er wordt gevochten tussen demonstranten en politie. De ME wordt ingezet om de blokkade te breken. Collega Aad den Nobel raakt tijdens de actie bij Péchiney gewond.

26 april 1987: Om 01.32 uur blijkt bij een van de poorten het gaas te zijn weggehaald. Er lopen demonstranten binnen de afrastering.

01.50 uur. Het gehele hek wordt omver gehaald.

02.30 uur. Er vertonen zich demonstranten met slagwapens bij het gat in de omheining.

03.15 uur. Eerste ME-inzet. Het peloton Zuid-Holland-Zuid van de gemeentepolitie krijgt het zwaar te verdu-

ren. Er vallen gewonden. Een van de ME'ers loopt twee gebroken vingers op.

De actieleiding is geschrokken van het geweld dat die nacht is gebruikt. Men overweegt de blokkade-actie te stoppen, wanneer de autonomen hun acties niet meteen beëindigen. De politieleiding moet vaststellen dat zij die nacht een taxatiefout heeft gemaakt bij het inzetten van ME-personeel. Het GP-peloton dat bij het gat in het hek werd ingezet is te lang verstoken geweest van assistentie.

De ME zal voor de rest van de actie duidelijk aanwezig zijn.

Vanaf ongeveer 12.00 uur komt de slotmanifestatie op gang. Stuk voor stuk zullen de blokkades bij de poorten worden opgeheven. De bezetters zullen zich bij de stoet aansluiten.

13.00 uur. Minister mr F. Korthals Altes spreekt voor de AVRO-radio zijn twijfels uit over de zuiverheid van de bedoelingen van sommige demonstranten bij de kerncentrale van Borssele.

„Hij lijkt erg veel op het beproeven van de rechtsorde en hoe ver kunnen we gaan om de politie uit de tent te lokken.“ De bewindsman heeft kritiek op de tolerantie van het plaatselijke gezag en is van mening dat die overheid voorzichtig moet zijn met het maken van afspraken met organisatoren van een demonstratie, wanneer niet bekend is of deze ook iets te zeggen heb-

Bij het info-centrum op het PZEM-terrein proberen actievoerders zich onder het hek door te graven. De politie dicht de gaten.

ben over hun achterban.

Om 14.00 uur is de blokkade opgeheven.

Bij het tentenkamp moet de ME nog eenmaal worden ingezet om een politieman te ontzetten. Er wordt een arrestant afgevoerd.

Om 18.00 uur is het tentenkamp ontruimd.

27 april 1987: De opmerkingen van de minister van Justitie voor de AVRO-microfoon hebben kwaad bloed gezet bij de burgemeester van Borssele en bij de Rijkspolitie in Middelburg. „De minister was op de hoogte van wat en hoe we zouden handelen. De tactiek was bepaald in het overleg tussen het bevoegde gezag en de politie. De minister gehoord, vragen we ons af hoe we hadden moeten handelen. Hadden we de deelnemers aan de demonstratie bij de provinciegrens moeten weigeren? Had er strijd geleverd moeten worden? Een ander scenario zou geleid hebben tot een nog grotere inzet van politie en waarschijnlijk tot meer geweld.”

28 april 1987: De minister van Justitie noemt in het tv-programma 'Den Haag Vandaag' de burgemeester van Borssele en de hoofdofficier van Justitie in Middelburg 'zeer capabel'.

Duwen en trekken voor de poort van Péchiney. Later zal de ME worden ingezet.

2 mei 1987: Majoor D. van de Meeberg, operationeel politiecommandant bij de demonstratie, wordt gebeld door actieleider Vintges. Hij bedankt de politieleiding voor het goede contact dat er was en betuigt zijn spijt over het optreden van de autonomen. Zij hebben de anti-kernbeweging veel schade toegebracht, vindt Vintges. Hij vraagt of de actieleiding nog iets voor de gewonde politiemensen kan doen. De actie heeft bij twee gewelddadige

botsingen tussen de actievoerders en politie zestig gewonden opgeleverd waarvan 34 politiemensen. De begeleiding van de demonstratie heeft naar schatting een miljoen gulden gekost.

Van de Meeberg na de actie:

'Je kon afspraken maken'

Het grootste probleem waar majoor Daan van de Meeberg (36), operationeel politiecommandant tijdens de actie in Borssele, na afloop mee zat, was de wetenschap dat een peloton ME'ers er onnodig veel schade heeft opgelopen. „Kort na 'Borssele' ben ik bij hen op bezoek geweest. Ik heb heel wat over me heen gekregen. Het was een beroerd gezicht die collega's bijeen. De een op krukken, de ander in verband. Er waren er die de dood in de ogen hebben gezien. Het zal tijd kosten voordat die ervaring is gesleten.”

Er is in de nacht dat de autonomen en de ME tegenover elkaar kwamen te

staan een taxatiefout gemaakt, geeft Van de Meeberg toe. Het peloton agenten dat werd ingezet tegen de groep autonomen was niet opgewassen tegen de explosie van geweld. Het ME-peloton is te lang aan zijn lot overgelaten, zegt Van de Meeberg.

Hij heeft in mindere mate zorg over de uitlatingen van de minister van Justitie die de tolerantie (tijdens de actie) van het bevoegde gezag en de politie kritiseerde. „Politiek opportunisme. De minister was op de hoogte van onze strategie. Hij wist van onze afspraken met de anti-kernbeweging. Met die mensen kon je afspraken maken. Er was een goed zakelijk contact. Men was van die kant bereid mede verant-

woordelijkheid te dragen voor de actie. De minister doet het voorkomen alsof wij met krullejongens in gesprek waren. Dát heb ik hem kwalijk genomen. De actie is gefrustreerd door een groep mensen waarmee, zoals is gebleken, geen afspraken te maken zijn.

Dan hadden we meer arrestaties moeten doen, is er achteraf geroepen. Dat had gekund als we over een goed juridisch kader hadden kunnen beschikken. Nu was het een kwestie van het individualiseren van de dader. In de melée van geweld is dat een bijna onmogelijke zaak. Hadden wij er behoefte aan de arrestant na een uur weer de straat op te moeten sturen?” ■